HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) שקלים פ"ב מ"ה, ב) [סם במשנה מיתה לדרכונות ופי' הר"ב ריטב"א מעמע של זהב כדכתי' דרכמוני זהב וכן גרס הערוך בערך דרכון וע' ב"ב קסה ע"ב במשנה ובכרש"י שם], ג) כתובות קב., ד) שבועות ד:, ה) שבועות ד: [לעיל לז: קדושין כפ:, ו) חולין קז. ב"ק סד: שבועות ה. [וזבחים מד. ע"ש], ז) ל"ק, ח) ל"ל והלא, ט) ל"ל מאי מיעטו מיעטו כל מילי וע' רש"ל, י) נ"ל כאחריתא ל"ק, כ) ל"ל אחת ל"ק, ל) עולת ל"ק, מ) ל"ל מ' מעיר הולאה ל"ק, נ) ל"ק, ס) ל"ל כדאיתא ל"ק, ע) [ל"ל ב"ק פז. ועמ"ש בתוס' דשבת קמח. על הגליון כפ"ד],

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
דברים יד כה

2. כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה לָךְ אַךְ פְּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה:
במדבר יח טו

3. וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּערְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֻשֶׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:
במדבר יח טז

4. וְלִקַּחְתָּ אֶת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה בְאֹנֶו וּבַדֶּלֶת וְהָיָה לָךְ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף לְאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן:
דברים טו יז

5. אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ: ויקרא יא ט

מוסף רש"י

חוץ מן השטורות. היה מייב לו מדס בשטר ה' סלעים ומתן זה לאומו שטר לכהן בפדיון בנו אינו פדוי (שבועות ד:). ופדויי. בכל דבר משמע (שם). מיעט שטורות. שהן לאוין למעט יותר מן הכל שאינן ממון (שם). תפדה חזר וכלל. ואע"פ שתפדה ופדויי גבי הדדי כתיבי, והכי כתיב בערכך כסף, אינה תנאי דסבירא לה בשתי מעות כללות הסמוכין זה לזה והפרט אחריהם הטל פרט דגיהם וזוגם בכלל ופרט וכלל (שם). שטרות כו' אין גופן ממון. הגייר אינו שוה כלום ואינו עומד אצל נחליה שנו (שם). הסול. תחיכת עץ מדוהב (שם) קיסם שתאשו אד קוקורין ברוקי"ל (לעיל לז:). והמקדה. עריגל"ל (שם) ערייל"ל (קדושין כא:). והמכתב. עט ברזל (לעיל לז:) חרט שקורין גרים"ל (שבועות ד:) שמוקקין בפנקסיהן (קדושין כא:). רבי דריש כללי ופרט. בכל התורה מקום שכולל ופורט דורש שהפרט פירוש של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט, וכי חזר וכלל לא הוסיף לך בכלל אחרון אלא הדומה לפרט (שם). רבויי ומיעוטי. אין הפרט פירוש של כלל שהאמר אין בכלל אלא מה שבפרט, אלא למעוטי הוא בא, לפי שבכלל היה מרבה את הכל ובא המיעוט אחריו לומר בזה וכיוצא בו בכלומי לך, הילכך תפילו לא חזר וכלל הייתי מבינ כענין הפרט, וכי חזר וריבה ריבה הכל ולא מיעט לך אלא דבר אחד ומקרו הכתוב לתכמים אחר מיעטו ממעט קצת ממשמעו (שם). במים במים שתי פעמים. תאכלו כל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים, הואיל וכללים המוכים הם והפרט אינו בעינן אלא אחריהם כתיב בימים ובנחלים, דמשמע דימים ונחלים הוא דבעינן סנפיר וקשקשת אבל אשר לו סנפיר וקשקשת אינו טריפות (חולין סז.). שיחין ומערות לא, אין זה נדרש בכלל ופרט דלא ליתרבו אלא כענין הפרט, אלא בריבה ומיעט וריבה ואחרבי כל מילי, אלא דמיעוט מהני למעוטי פורתא חדא מילתא ותו לא (ב"ק מד:) אליבא תנא דדרש את לה ואת מכל אשר במים כלל, בימים ובנחלים פרט, במים חזר וכלל, ופליג עליה תנא דבי ר' ישמעאל ואחר במים במים אמרינן זה לזה ואמ"כ כתיב בימים ובנחלים, הלכך אין זה כלל ופרט אלא הטילום ביניהם לדרשו בריבויי ומיעוטי (שבועות ה.) הוחיל ושני הכללות הסמוכין, כשתמיל פרט שאחריהם ביניהם מדה בתורה היא שלא תדונם בכלל ופרט אלא בריבוי ומיעוטי, ולהמי פליגינהו רחמנא לפרטא מכללא דלא תדרשיה בכלל ופרט, ואיכא בין ריבה ומיעט לכלל ופרט, דכי דרשינן כלל ופרט הוי פרט פירושו של כללא ואין בכלל אלא מה שבפרט, ואפילו דבר הדומה לו אין לך להביא, וכשבכלל לך כלל שני אחר הפרט, אחרי לאמתוי מידי דדמיי ליה לפרט, אבל כי דרשינן ריבה ומיעט, לא פירש המיעוט את הריבוי, אלא מיעט שלא תשמע ממנו הכל אלא זה והדומים לו, ובגלות רבוי שני אי הוי מרבינן כל דדמי ליה למעוטי, ואחרי רבוי שני לאמתוי כל מילי, ואחרי מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה בכלל, וכסי מפרשינן בפרק גמרא הדין (סנהדרין מה:) גבי כל הנסקלין נסקלין, דלרבוי ומיעוט לאוריה מייתי כל דדמי ליה בכל מילי (חולין סז.).

זוזא מאבא בהדיה (ל) דלא נפיק תקע ליה (מ) אחרינא ויהביה ניהליה: (נ) שלשים של עבד חמשים של אונס ושל מפתה וכו': הא תו למה לי הא תנא ליה רישא אונס ומוציא שם רע איצטריך (ס) סלקא דעתך אמינא כיון דלא כתיב בהו שקלים אימא זוזי בעלמא קמ"ל דמילף קא ילפי מהדדי (ע): חוץ מן השקלים: תנא חוץ מן השקלים (פ) ומעשר והראיון שקלים דתנן (צ) מצרפין שקלים (ק) לדרבונות מפני משאוי הדרך מעשר דכתיב וצרת הכסף בידך והראיון תני רב יוסף שלא יביא סיגה לעזרה: **מתני'** אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות (ר) כתב לכהן שהוא חייב (ש) (ת) ליתן חמשה סלעים חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו במתנה רשאי (א) המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריותו שנאמר (ב) יהיה לך ופדה תפדה: **גמ'** מתני' דלא כרבי (ג) דתניא רבי אומר בכל פודין בכור אדם חוץ מן השטרות מאי טעמא דרבי דריש ריבויי ומיעוטי (ד) ופדויו מבן חדש (ה) תפדה ריבה בערכך כסף (ו) חמשת שקלים מיעט תפדה ריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות ורבנן דרשי כלל ופרט ופדויו מבן חדש כלל בערכך כסף (ז) חמשת שקלים פרט (פדה) תפדה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון אמר ליה רבינא למרימר ורבי ריבויי ומיעוטי דריש והא רבי כללי ופרטי דריש (ח) במרצע (ט) דתניא (ל) מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירא והמחט והמקדח והמכתב ת"ל ולקחת לרבות כל דבר שנלקח ביד דברי רבי יוסי ברבי יהודה רבי אומר מרצע מה מרצע מיוחד של מתכת יאף כל של מתכת ואמרינן במאי קא מיפלגי רבי דריש כללי ופרטי רבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבויי ומיעוטי אין בעלמא רבי כללי ופרטי דריש והכא כדתנא דבי רבי ישמעאל (י) דתנא דבי רבי ישמעאל (ל) במים במים שתי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט ורבנן (מ) אמרי כדאמרינן במערבא כ"מ שאתה מוצא שתי כללות הסמוכים זה לזה הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט: ולא בהקדשות: פשיטא לאו דידיה נינהו אימא ולא

קרא לאהרן אמר ליה רחמנא: **גמ' מיעט.** כסף ולא מידי אחרינא: **מיעט שטרות.** דלא תשיבי מידי: **תפדה חזר וכלל.** ואע"ג דהאי תפדה כתיב קודם לפרט אפ"ה דיינינן ליה בכלל ופרט דלאמרינן לקמן: **שהוקשו לקרקעות.** והתנלתא אותם וגו' (ויקרא כה): **הסול.** ברוקי"ל בלע"ז: **הסירא.** קוץ: **מכתב.** עט (מ): **ואמרינן.** במסכת קדושין (דף כא.): **כמאי קא מיפלגי רבי דריש כללי ופרטי.** ולקמן כלל מרבע פרט ונתת באחזו חזר וכלל מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת: **ורבי יוסי ב"ר יהודה דריש ליה בריבויי ומיעוטי.** ומאי רבי רבי כל מילי (ע) ומאי מיעט מיעט סם: (ס) **הא.** היינו טעמא דדרשי ריבויי ומיעוטי כדתנא דבי ר' ישמעאל בשילהי אלו טריפות (חולין סז.). כל מקום שנאמר במים במים ב' פעמים כולמר כל מקום שנאמר ב' כללות זו אצל זו ופרט אחריהן כגון הכא את זה תאכלו מכל אשר במים אשר לו סנפיר וקשקשת במים דהיינו שתי כללות המשמע דבכל מים בעינן סנפיר וקשקשת ופרט כתיב אחריהם בימים ובנחלים המשמע בימים ובנחלים שנובעים הם בעינן סנפיר וקשקשת אבל הגדילים במים מכונסין מיתאכלי בלא סנפיר וקשקשת אין זה כלל ופרט לא דיינינן ליה בכלל ופרט אלא מטילין הפרט ביניהן ודנין אותו בריבויי ומיעוטי והכא נמי ופדויו מבן חדש כלל תפדה חזר וכלל הרי שתי כללות הסמוכות זה לזה והפרט אחריו הלכך בריבויי ומיעוטי דרשינן להו: **ורבנן.** דדרשי להו בכללי ופרטי סברי כדאמרינן במערבא: ולא

כלים של חמשים זוז וכפרק מציאת האשה (כתובות דף סז.). לא יפחות לה מחמשים זוז ודייק בגמרא דחמשים זוזי פשיטא קאמר ולא דייק כלל מדרב יהודה אמר רב אסי וכתובת בתולה שהיא מאתים (ט) לוייס בין למאן דאמר לאוריתא בין למאן דאמר דרבנן ואפי' כתובת אלמנה שהיא לכולי עלמא דרבנן הויא מנה לורי וגרלה לר"י דלא מיירי הכא אלא בסלעים דומיא דכסף קנוד האמור בתורה אין כתוב בתורה אלא שקלים:

והראיון תני רב יוסף בו'. פי' בקונטרס דהכי גרסי' תני נמי רב יוסף שלא יביא סיגה כסף סיגים אלא טבוע והא בריאיתא דרב יוסף לא לפרוסי אלא לסיועי ולא משמע כן דמה צריך להביא בריאיתא לסיועי לבריאתא ועוד דלא הוה ליה למימר שלא יביא אלא לא יביא ועוד דמשמע (י) כאחריונות דמפרש בכל חד טעמא לכך גרלה לפרוסי טעמא (כ) אחר דאם היה מביא כסף טבוע: **כתב** לכהן **שהוא** חייב לו חמש סלעים. בכתובות בריש הנושא (דף קג.) מייתי לה גבי פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דתנא אי לך מנה בשטר ופירש שם בקונטרס כגון שכתב (כ) לו בשטר ונתן לו בפני עדים ופליגי (מ) מדתניא הולאה דאליאמא מילתא בשטר אף על גב דלא אל"ל אתם עדיי ור"ת מפרש כגון שבא לחייב עצמו באותו שטר אע"פ שאינו חייב לו כלום ולריך לייחס כל הסוגיא ושם פירשתי:

אימא ולא הקדשות בכל אלו. בפסחים (דף לה:) ובזהזב (ב"מ נד.) מייתי גבי הקדש שחללו על גבי קרקע שאינן פדויין מדכתיב ונתן הכסף וקם לו משמע דמהכוא קרא קא (ל) דרשי אבל אי אפשר לומר (נ) [כן] דבמ"כ בפרשת ואם בחקותי דריש (נא) מוכל ערכך יהיה בשקל הקדש כדפירש (נב) שם בקונטרס ואם שם להביא אלא חד מקראי דכתיב בהו כסף גבי הקדש וכן מלינו בכמה מקומות שאין מביא עיקר הדרשה בכל דוכתא (מ) כדאייתי (ע) בקדושין (דף ג) בגעוויה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה אע"ג דבפרשת נדריה כתיב וכן גיטין (דף כא.): ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ההיא דרשה ליתא לרבנן אלא לר' יוסי הגלילי אמר

אמר

אמר ריבה ומיעט ורבנן (נ) אמרי כדאמרינן במערבא כ"מ שאתה מוצא שתי כללות הסמוכים זה לזה הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט: פשיטא לאו דידיה נינהו אימא ולא

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל"ט:
מח ב מיי' פ"ח מהל' מגיגה הל"ג:
מט ב מיי' פי"ח מהל' בכורים הלכה ו סמג עשין קמט טוש"ע יו"ד סי' שם סעי' ג:
נ ד מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ד:
ה [המרמ"ם שמיטנו ותמה המיט"ט עליו אבל בטוש"ע יו"ד סימן שה סעיף ט איתא] ו [מיי' פ"ג מהל' ערכים הלכה ט ע' כ"מ]:

הגהות הב"ח

(א) גמ' זוזא מאבא בהדיה ל"ל נפיק) מת"מ וכ"ג ס"א וכן גרס רש"י דלא הוה משתקל ליה בעא למיתבא ליה מינה פלגא דזוזא לא הוה ליה תקנא ליה אחרינא ויהביה ניהליה: (ב) שם במשנה כתב לכהן שהוא מייב לו ה' סלעים וכו' ליתן לו מתנה כל"ל ותוס ב' נמתק: (ג) רש"י ד"ה מלרפין וכו' ולוקחין מהן לדרבונות הייר אהוים טובעין לדרבונות אין אחר אבל שאינו טבוע לא ומתמה: (ד) ד"ה ה"ג לאיון וכו' אלא טבוע ואהאי בריתא: (ה) ד"ה אין פודין וכו' ושאוה כסף אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות כל"ל והכ"ל: (ו) ד"ה כתב לכהן שהוא מייב לו כל"ל ומיהא ליתן נמתק: (ז) ד"ה לפיכך וכו' ה' סלעים אחרים לפדיון בנו אם לא הכהן להחזירם וליתנם לו במתנה: (ח) ד"ה מכתב עט ברזל הכ"ל: (ט) ד"ה והכא היינו וכו' ופרט הכתוב אחריהם בימים:

לעזי רש"י

ברוק"א. שפוד. קנה-עץ מחודד.

שיטה מקובצת

א) ליה דימני אחרינא: ב) ניהליה וכולם בשקל הקדש במנה וכו' הא תו: ג) איצטריך ליה: ד) מהדדי. ס"י וכולן נפדין בכסף ושוה כסף והני בני פדייה ניגהו ה"ק וכל הנפדין נפדין בכסף ובשוה כסף: ה) חייב לו ה' סלעים: ו) תי' תפדה נמתק: ז) תי' חמשת שקלים נמתק: ח) תי' חמשת שקלים נמתק: ט) ממרצע אות ב' נמתק: י) ורבנן. ס"א אמר רבינא כדאמרי במערבא כו' וכן גריס הרגמ"ה: יא) לי למיתני האי: יב) וסד"א דהא דתנא רישא במנה: יג) ספרים דגרסי הכא: יד) ומעשר שני והד"א תי' מעשר נמתק: טו) דרבונות של זהב הוו טבועים דדרבונות אין שאר זהב שאינו טבוע לא: טז) תני נמי רב יוסף כו' סיגה לעזרה סיגה כסף: יז) חייב לו ה' סלעים: יח) סלעים אחרים אם: יט) מאתים זוז צורים: כ) שכתב כך לו בשטר ולא אחם ונתן: כא) קא דרש: כב) דריש להו מוכל: כג) כדפירש בקונטרס והתלמוד לא חש:

רבינו גרשום

מח' בסלע דאורייתא: מאבא. קל: הא תו למה לי. דהדר ותני וכולן בשקל הקדש במנה דצורי: הני בני פדייה ניגהו שלשים של עבד ושל אונס ומפתה ומוציא שם רע מאי פדייה אית בהו: תני כל הנפדין כגון בכור והקדש בין בכסף בין בשוה כסף חוץ מן השקלים דאין נפדין בשוה כסף: מצרפין שקלי דדרבונות. באחד באדר משמיענן על השקלים הגזבר יכול לחלף השקלים בדרבונות זהב שקורין בלע"ז קוצוציש: מפני משאוי הדרך. שצריך להעלותו לירושלם ללישכה טעמא דמפני משאוי הא לאו הכי אין פודין [אלא] בכסף: הראיון. שהיא מעה כסף אינו יכול להביא שוה כסף אלא כסף צרוף: תני רב יוסף שלא יביא סיגה לעזרה. כסף סיגים מעורבב בשאר מתכות. אין פודין. הבכור לא בעבדים ולא בשטרות שאין יכול ליתן לכהן שטר חוב שיש לו על אחרים בשביל פדיון הבן: כתב לכהן כו' ובנו אינו פדוי. עד שיתן: לפיכך. הואיל וממון כהן אם רצה הכהן ליתן לו מתנה אותן ה' סלעים שקבל ממנו רשאי: ר' דריש כללי ופרטי וליקחת כלל כל דבר לקיחה מרצע פרט ונתת חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כענין הפרט מה הפרט של מתכת. ור' יוסי דריש ריבה ומיעט וריבה רבה הכל: אין בעלמא ר' כללי ופרטי דריש והכא. גבי בכור מ"ש דריש רבויי ומיעוטי משום דהאי ופדויו מבן חדש תפדה כתיבי תרי כללי גבי הדדי והדר פרט (כלל) בערכך כסף. והוי כדתנא דבי ר' ישמעאל במים במים ב' פעמים דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר (אין) לו סנפיר וקשקשת במים והדר כתיב פרט בימים ובנחלים הואיל וכתיבי כללי גבי הדדי אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט: ורבנן דאמרי דדרשי